

Το κείμενο που ακολουθεί βασίζεται σε μαρτυρίες γυναικών που έχουν δουλέψει στο χώρο του καθαρισμού και αποτελεί μία δική μας προσπάθεια να αναδείξουμε μία πλευρά της συνολικής βίας που δέχονται αυτές καθημερινά. Τα προσωπικά στοιχεία των ιδίων αλλά και των συναδελφισσών τους δεν αναφέρονται πουθενά, για ευνόητους λόγους.

από την αναπαραγωγική εργασία στο βιασμό

η αθέατη πλευρά της εκμετάλλευσης

Το επάγγελμα της καθαρίστριας είναι ιδιαίτερα υποτιμημένο κοινωνικά, με αποτέλεσμα οι εργαζόμενες που απασχολούνται σε αυτόν τον κλάδο να θεωρούνται πλήρως αναλώσιμες, όπως συμβαίνει σε κάθε περίπτωση που τα αφεντικά έχουν στη διάθεση τους ένα πλήθος “ανειδίκευτων”, φτηνών εργατικών χεριών. Αυτή η ευχέρεια επιλογής πατάει τόσο σε ένα εργασιακό καθεστώς πλήρους επισφάλειας όσο και στην απουσία ταξικών αγώνων, αποτελεί δε το πλαίσιο που επιτρέπει στις συγκεκριμένες εταιρείες καθαρισμού την επιβολή ακραίων συνθηκών εκμετάλλευσης στις “ανειδίκευτες” εργάτριες, τις μετανάστριες αλλά και τους μετανάστες που απασχολούν.

Στην περίπτωση των καθαριστριών, η υποτίμηση της εργασίας, σε ταξικό επίπεδο, έρχεται να πατήσει σε ένα διαμορφωμένο υπόστρωμα ιεραρχιών. Τις συνθήκες εργασίας τους ορίζουν τόσο η ταξική τους θέση όσο και η θέση τους μέσα στη συνθήκη της έμφυλης ιεραρχίας.

Ο καθαρισμός (είτε σπιτιών, είτε χώρων και κτηρίων) εντάσσεται σε ένα σύνολο υπηρεσιών, που σκοπό έχουν τη διατήρηση και αναπαραγωγή του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο οι “αληθινοί” πρωταγωνιστές του καπιταλισμού κινούνται, παράγουν, καταναλώνουν. Οι υπηρεσίες αυτές, στο πλαίσιο της καπιταλιστικής ανάπτυξης, ιεραρχούνται ως δευτερεύουσες ή, ακόμα περισσότερο ως παραπροϊόντα της “παραγωγικής” εργασίας.

Πολλές από τις θεωρούμενες ως αναπαραγωγικές εργασίες, οι οποίες αφορούν κυρίως τη φροντίδα και την εξυπηρέτηση, έχουν αποδοθεί στις γυναίκες, καθώς συνάδουν με τον κοινωνικό τους ρόλο. Εργασίες όπως ο καθαρισμός, η φροντίδα ηλικιωμένων και παιδιών, αλλά και η σεξουαλική εργασία αποτελούν την προβολή της θέσης της γυναίκας, ως άμισθης οικιακής εργάτριας (νοικοκυράς) στο δημόσιο χώρο. Οι εργασίες αυτές θεωρούνται υποδεέστερες από τις “παραγωγικές”, θεωρείται δε “αυτονόητο” και “φυσικό” να τις κάνουν οι γυναίκες, αναπαράγοντας το καθεστώς υποτίμησής τους. Καθώς η συνθήκη αυτή μεταφέρεται σε κάθε εργασιακό χώρο, ορίζεται, σε πλήρη αντιστοιχία, η κατά φύλα ιεραρχία και απαξίωση, καθιστώντας τις εργαζόμενες στον καθαρισμό αόρατες στο δημόσιο χώρο.

Ο κοινωνικός αυτός ρόλος των γυναικών στο πλαίσιο του καπιταλιστικού συστήματος έχει χρησιμοποιηθεί για τη διατήρηση των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών. Ο θεσμός της οικογένειας, με τους όρους που θεσπίζει το πατριαρχικό, καπιταλιστικό σύστημα, αποτέλεσε βασικό σύστημα αναπαραγωγής και ελέγχου του εργατικού δυναμικού. Θεμελιώνοντας τις εξουσιαστικές ιεραρχικές σχέσεις στην καθημερινότητα, συντηρούνται οι κοινωνικοί διαχωρισμοί, αποδυναμώνοντας τη συνοχή των δυνάμεων αντίστασης. Η αναγνώριση και η αποδοκιμασία των εξουσιαστικών δομών εντός των διαδικασιών και των δομών των εργατικών αγώνων αποτελεί προϋπόθεση για τον αγώνα ενάντια σε ένα καθολικό σύστημα διάσπασης και χειραγώγησης των εργατών/τριών.

Η δολοφονική επίθεση που δέχτηκε η Κωνσταντίνα Κούνεβα έγινε η αφορμή να γίνουν γνωστές οι εργασιακές συνθήκες των καθαριστριών εργατριών και οι όροι που τις καθιστούν πολλαπλά ευάλωτες απέναντι στα αφεντικά.

αφεντικό, ντόπιος και άνδρας: για τις παρενοχλήσεις και τους βιασμών εργατριών

Από τη δεκαετία 1990-2000, όταν οι εταιρείες ανέλαβαν εργολαβικά την καθαριότητα δημόσιων επιχειρήσεων, έχει καταγραφεί μια συνεχιζόμενη συνθήκη εκφοβισμού και σεξουαλικής βίας κατά των εργατριών από άτομα όλων των βαθμίδων της ιεραρχίας, τόσο από υπαλλήλους των συνεργείων καθαρισμού όσο και από τους εκάστοτε φορείς-εργοδότες. Η γενικευμένη συνθήκη και η αποκάλυπτη κατάχρηση της εξουσίας τους καταγράφεται στον τρόπο που δρουν, με ξεκάθαρους τους ρόλους του αφεντικού-ντόπιου-άνδρα. Το εργασιακό κλίμα γενικευμένης τρομοκρατίας διαπλέκεται με το σεξιστικό, πατριαρχικό καθεστώς, ένα ήδη νομιμοποιημένο κοινωνικά σύστημα εξουσιών.

“Παντού. Όπου γίνεται εργολαβία νύχτα, γίνεται αυτό. Και όχι μόνο νύχτα, αλλά και μέρα, απλά τη νύχτα μπορούν να γίνουν πολλά πράγματα. Παντού. Δεν είναι δηλαδή ένα έργο μόνο, που συνέβη μια φορά. Αυτό γίνεται σε όλους τους χώρους.

(...) εκεί δεν είχε απειλή, είχε ότι θα κάνουμε την πράξη, τώρα. Σωματική βία. Ότι δέχονται απειλές για τέτοιου είδους πράγματα. Στο στυλ ότι αν δεν κάτσεις θα σε διώξω από τη δουλειά. Ότι αν κάτσεις θα έχεις καλύτερη θέση, πιο πολλά λεφτά, καλύτερη μεταχείριση από τις άλλες εργαζόμενες”.

Η ΑΛΥΣΙΔΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ: ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΥ...

Ένα από τα βασικά σημεία σεξιστικής και ρατσιστικής βίας πάνω στα σώματα των “ξένων” και “παράνομων” καθαριστριών, όπως καταγράφεται σε διάφορες μαρτυρίες, είναι η τακτική των αφεντικών να χρησιμοποιούν κάποιες από αυτές ως “δωράκια” για τα στελέχη και τους ανώτερους υπαλλήλους των δημοσίων οργανισμών και των επιχειρήσεων που αποδεικνύονται πρόθυμοι να βοηθήσουν στην ανανέωση της σύμβασης, δίνοντας καλές συστάσεις για την εργολαβική εταιρεία. Η έμφυλη ιδιότητα των εργατριών, το κοινωνικά υποτιμημένο τους σώμα, αναδεικνύεται χρήσιμο αλλά και πρόσφορο μέσο για την αναπαραγωγή του καθεστώτος εργολαβιών και αύξησης της κερδοφορίας των εταιρειών.

“Εγώ δεν ξέρω αν δίνονται οι εντολές από πάνω. Αυτό που έχω να πω είναι ότι αν ένας προϊστάμενος εμένα με ήθελε, ήθελε να συνάψει σχέση μαζί μου, και γω αντιστεκόμουν... είναι ένας προϊστάμενος της ΕΘΕΛ... ο εργοδότης θα το λάβει υπόψη του, αν φτάσει στα αυτιά του ότι αυτή αντιστέκεται. [...]

“Όχι ότι “πάμε τις γυναίκες για να περάσουνε καλά και να μας δώσουν την επόμενη εργολαβία”, απλά “ικανοποιούμε τις απαιτήσεις των προϊσταμένων, ώστε νά ’ναι ευνοϊκότεροι οι όροι για τον εργολάβο να παραμείνει μέσα”. [...]

Παλιότερα, οι διαγωνισμοί γίνονταν με καλές συστάσεις. Ξέρεις, μια εταιρεία έπαιρνε ένα έργο γιατί είχε καλές συστάσεις από την προηγούμενη. Μετρούσε πάρα πολύ το τι συστάσεις θα δώσει μια άλφα επιχείρηση του δημοσίου ή ένας οργανισμός για μια εταιρεία που έχει εκτελέσει ένα έργο. Σίγουρα, ο προϊστάμενος βάρδιας, ο οποίος είναι στην επιτροπή, για να ελέγξει αν αποδίδει σωστά η εταιρεία, η βαθμολογία του παίζει ρόλο πάρα πολύ. Τώρα, αν αυτός ο προϊστάμενος βάρδιας που κάνει έλεγχο ήθελε την τάδε, τη δείνα, την οποιαδήποτε και δεν υπήρχε, ξέρεις, παρότρυνση (της κοπέλας) και από την εταιρεία τότε σίγουρα θα του τό ’κανε. Θα του ’λεγε “κοίταξε να δεις...”. Θα γινότουσαν. Και γίνονται. Δεν είναι ότι δεν γίνονται. Δεν είναι μόνο στην ΕΘΕΛ. Είναι παντού, αυτό σας το λέω. Σε όλα τα έργα. [...]

Στο εργοστάσιο τής έλεγε, “θα καθίσεις”. Οι συνδικαλιστές, θυμάμαι, τους λέγανε, το ’90 που άλλαξε το ΠΑΣΟΚ και μπήκε η ΝΔ, μας διώχνανε. “Για να σε κρατήσει, της λέει ο συνδικαλιστής (μεγαλοσυνδικαλιστής), θα πάμε στο ξενοδοχείο”.”

...ΣΤΟΥΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΠΟΠΤΕΣ

Εκτός όμως από δέλεαρ για την ανανέωση εργολαβιών, κάποιες από τις εργάτριες χρησιμοποιούνται και ως σεξουαλικό παιχνίδι απλών υπαλλήλων, με τη μεσολάβηση των εποπτών που πιέζουν τις γυναίκες, είτε με εξαντλητικά ωράρια και άλλα δυσμενή μέτρα είτε με ευθείες απειλές.

“Ένας λόγος είναι η εξουσία που έχει ο επόπτης απέναντι σε εσένα. Ακόμα και ο οδηγός είναι ο άνθρωπος που έχει επαφή με τον εργοδότη και θα μπορούσε να πει άνετα στον εργοδότη ότι “αυτή απόλυσε την, δεν καθαρίζει σωστά, με έβρισε, κ.λπ.”. Έχουν συμβεί τέτοια περιστατικά. Και ο εργοδότης, βέβαια, δεν θα κρατήσει μια καθαρίστρια για να έρθει σε κόντρα με όλη την ΕΘΕΛ, αυτός πρέπει να τα έχει καλά. Να παίρνει βιβλία, γιατί και αυτοί τον καλύπτουν σε άλλα πράγματα που κάνει. Υπάρχει μία “αλληλέγγυα” κατάσταση μεταξύ τους.”

Δεν πρόκειται για μεγαλοεργολάβους και υψηλόβαθμα στελέχη αλλά για απλούς ρουφιάνους της εργοδοσίας (επόπτες) και υπαλλήλους βασικού μισθού που εκβιάζουν τη συναίνεση αυτών των γυναικών ή τους επιβάλλονται με τη βία. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι τα αμαξοστάσια μέσα στα οποία οδηγοί της ΕΘΕΛ έχουν παρενοχλήσει σεξουαλικά ή και βιάσει επανειλημμένα μετανάστριες που δούλευαν στα συνεργεία καθαρισμού

“Οι ίδιοι οι οδηγοί βλέπουν τις κοπέλες που καθαρίζουν και πάνε μόνοι τους. Εγώ, καταγγέλλοντας σε μια εταιρεία την κατάσταση, μου λέει ο επόπτης, “κάτσε ρε ...”, και του λέω “εγώ είδα το λεωφορείο να κουνιέται. Τι γίνονταν και κουνιόνταν τα λεωφορεία;”. Την είχε πάρει ο οδηγός και την είχε βάλει μέσα. Και του εξηγώ ότι τους λένε οι οδηγοί “ή θα κάτσεις, ή θα χάσεις τώρα τη δουλειά σου”. Τις περισσότερες φορές αυτές δε, οι κοπέλες αυτές είναι ξένες, δεν είναι ελληνίδες. Έχουν φόβο μεγαλύτερο. Τα χαρτιά τους, πρέπει να ζήσουνε. [...]

Δε χρειάζεται απαραίτητα να το πουν στον επόπτη, πάνε και μόνοι τους και τους το λένε. [...]

Ήταν συγκεκριμένα άτομα που το έκαναν. Ήταν ας πούμε 10, 15; Δεν πίνανε όμως μόνο μια, πίνανε και την απέναντι, την άλλη και την παραπέρα. Όχι από το σύνολο των εργαζομένων. Ήταν νυχτερινοί, ή άλλοι που δούλευαν στα υπηρεσιακά, τέτοιοι που μπαινόβγαιναν μέσα εκεί, όταν κάποια τους άρεσε θα την κυνηγούσαν. [...] Αν όμως έφερνε αντίσταση (η κοπέλα), θα χρησιμοποιούσαν άλλες μεθόδους.”

Συνήθως επιλέγονται οι γυναίκες με τα στενότερα περιθώρια αντίδρασης, οι μετανάστριες, καθώς η οικονομική εξαθλίωση και η απειλή της απέλασης είναι όπλα στα χέρια των ελλήνων ανωτέρων τους, που θέλουν να τις εκμεταλλευτούν σεξουαλικά. Όταν τα σώματα που παραβιάζονται είναι βαλκάνιων και αφρικανών μεταναστριών, τα ρατσιστικά στερεότυπα έχουν προκαταβολικά αποδώσει ένα ρόλο εισαγόμενου προϊόντος που έρχεται να καλύψει τις εγχώριες ανδρικές “ανάγκες”.

Τα σώματα αυτά είναι ο τόπος όπου η ταξική, σεξιστική και ρατσιστική βία συναντιούνται δημιουργώντας ένα πλέγμα καταπίεσης και εκβιασμών. Η μετανάστρια εργάτρια ανήκει εξ ολοκλήρου στην εταιρεία, η οποία, χρησιμοποιώντας ως μοχλό συναίνεσης την απειλή της απόλυσης ή και της απέλασης, έχει τη δυνατότητα να εκμεταλλευτεί στο έπακρο οποιαδήποτε ιδιότητα της εργαζόμενης.

Η “έκφυλη φύση” τους είναι κοινωνικά αποδεδειγμένη, γι’ αυτό άλλωστε σε πολλούς φάνηκε εξ αρχής πολύ ρεαλιστικότερο το σενάριο που σχετίζε την επίθεση στην Κ.Κούνεβα με φανταστικούς ζηλόφθονους εραστές και όχι φυσικά με την συνδικαλιστική δράση μίας αγωνιζόμενης εργάτριας.

Σύμφωνα με τις μαρτυρίες των καθαριστριών όλη αυτή η συνθήκη ειδικότερα μέσα στην περασμένη δεκαετία δεν περιβαλλόταν από καμιά ιδιαίτερη μυστικότητα, το αντίθετο μάλιστα, ήταν κάτι που αντιλαμβανόταν οποιοσδήποτε σχεδόν αμέσως μόλις έπιανε δουλειά σε αυτούς τους χώρους. Στο γενικευμένο κλίμα ρατσισμού και κοινωνικού κανιβαλισμού, υπάλληλοι –γυναίκες και άνδρες– πρέπει να επιδεικνύουν μεγαλύτερους ανοχής, έτσι ώστε να συγκαλύπτεται και να διατηρείται το καθεστώς αυτό. Είτε με τη σιωπή είτε με τη συμμετοχή σε επίπεδο πίεσης και ψυχολογικού καταναγκασμού προς τις γυναίκες-εργάτριες.

“Μα οι γυναίκες (επόπτριες) είναι μεσάζοντες στους άντρες.

Δηλαδή να πας εκεί με τον κύριο για να έχουμε δουλειά, μην τη χάσουμε!” [...]

“Σίγουρα θα λειτουργούν τόσο μεμονωμένα όσο και σαν μηχανισμοί. Αλλά όλο αυτό δεν είναι τυχαίο ότι γίνεται σε όλους τους χώρους. [...]

Δεν μπορώ να σου πω ότι το υποκινούν γιατί δεν έχω αποδείξεις. Αλλά πιστεύω ότι το υποκινούν. Π.χ. όταν εγώ καταγγέλλω ότι ο τάδε επόπτης, ο τάδε υπάλληλος που έχεις εσύ σε αυτή την υπεύθυνη θέση κάνει αυτό και αυτό, και το λέω και το ξαναλέω και εσύ (η εταιρεία) δεν κάνεις τίποτα, το υποκινείς ή δεν το υποκινείς; [...]

Δεν χρειάζεται να το κάνει ο επόπτης, θα πάει ο ίδιος ο οδηγός π.χ. ο επόπτης ανέχεται αυτό το πράγμα, το ξέρει και κρατάει μια στάση συναίνεσης. Είναι και αυτός στο κόλπο. Είναι ένα κύκλωμα. Όλοι το γνωρίζουν και όλοι το καλύπτουν. Και ναι, το παροτρύνουν να γίνεται κιάλας. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις που όχι μόνο το ξέρουν αλλά κάνουν και παρέμβαση σε αυτό, π.χ. να πουν στην κοπέλα “έλα μωρέ, τι είναι τώρα που τσαντίστηκες κιάλας εσύ, και έκανες έτσι; Ντάξει, και τι σου ‘πε ο άνθρωπος;” Και τέτοια. Έμμεσος τρόπος να σου πουν να τους κάτσεις.”

ΟΙ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Οι περισσότερες γυναίκες που προσπάθησαν να αντιδράσουν κάπως σε αυτή την μορφή ταξικής, σεξιστικής (και ρατσιστικής για τις μετανάστριες) βίας έχασαν τη δουλειά τους ως ελάχιστη συνέπεια της “ανυπακοής” τους. Συνήθως, οι εργάτριες που έχουν υποστεί τέτοιου είδους εκμετάλλευση ή έχουν βιαστεί επιλέγουν να σιωπούν για να αποφύγουν τα δυσμενή μέτρα, το χλευασμό, την απόλυση, την απέλαση και ό,τι άλλο χρησιμοποιείται ως μέσο εκβιασμού. Ο εκβιασμός από πλευράς εργοδοτών είναι ξεκάθαρος και οι προσπάθειες συλλογικής διεκδίκησης καταστέλλονται με κάθε μέσο.

“[Τη γυναίκα που αντιστέκεται] ή θα τη διώξουν ή θα της σπάσουν τα νεύρα στη δουλειά. Καθαρίζεις μία, θα καθαρίζεις δύο.”

Οι κατά καιρούς καταγγελίες έχουν θαφτεί. Η ατιμωρησία των “νομιμοποιημένων” βιαστών από τις εταιρείες δεν υποδεικνύει απλά μια στάση ανοχής τους στις πρακτικές σεξουαλικής βίας, αλλά και έναν από τους τρόπους καθυστάτησης του εργατικού δυναμικού, τις γυναίκες καθαρίστριες, μέσα στη συνθήκη καπιταλιστικής εκμετάλλευσης που ορίζει η σχέση εργαζόμενου-εργοδότη. Ο ρόλος της γυναίκας ως σεξουαλικού εργαλείου μέσα στον πατριαρχικό καπιταλισμό οδηγεί στην σεξουαλικοποίηση των πρακτικών άσκησης εξουσίας.

“Όταν πήγα εγώ να καταγγείλω μου είπαν “να μην κάθεται κυρία μου. Καλά της κάνει αφού κάθεται”. Τι μου λες;”

[...]

“Έχουμε καταγγείλει και σε εταιρείες όπως είπαμε πριν, ότι ο τάδε επόπτης ο τάδε προϊστάμενος κάνει εκείνο και εκείνο. Απαιτούμε άμεσα να λάβετε μέτρα και έχουμε κάνει τέτοιες ενέργειες σε εταιρείες που γίνονται τέτοια περιστατικά, αλλά δεν γινόταν τίποτα. Βγάζανε συμπεράσματα ότι η κοπέλα κούναγε την ουρά της εμείς δεν... απολύθηκαν 3 γυναίκες από ένα νοσοκομείο παλιά, επειδή αντέδρασαν. Τις απέλυσαν αυτές τότε.”

[...]

“Όπως μου είπε και μένα κάποια εταιρεία “Το θέλει η κοπέλα. Αν δεν καθίσει η κοπέλα, δεν μπορεί να την πάρει. Να της κόψει το κεφάλι για να καθίσει;” [...]

Δυστυχώς, καμία επιτροπή δεν κάνει τίποτα. Πας να τους καταγγείλεις από όλη αυτή την παραβίαση της νομοθεσίας, μέχρι και τέτοια γεγονότα και σου λένε, “Δεν μ’ ενδιαφέρει. Δεν είναι προσωπικό δικό μου”. Και μόνο που σου λέει αυτό, ανέχεται την όλη κατάσταση. Δεν έχει καταγγείλει κανείς κάτι, από τον πιο απλό υπάλληλο μέχρι τον ανώτερο προϊστάμενο. Ή δεν ξέρω τι, ποιος, ο διοικητής. Δεν έχει καταγγείλει κανείς. Δεν έχει αντιδράσει κανείς.”

επίλογος

Κάποια από τα στοιχεία που απαρτίζουν την πραγματικότητα της ταξικής και έμφυλης εκμετάλλευσης μέσα στον κλάδο του καθαρισμού έχουν αλλάξει σε ένα μικρό βαθμό. Γυναίκες εργάτριες συσπειρώθηκαν, αντιστάθηκαν, άρθρωσαν τις διεκδικήσεις τους απέναντι σε μια εργοδοσία που εκβιάζει, απειλεί, επιτίθεται. Η δολοφονική επίθεση στην Κωνσταντίνα Κούνεβα αποτέλεσε την αφορμή, ώστε να γίνουν ευρύτερα γνωστά τα όσα συμβαίνουν στον κλάδο του καθαρισμού. Το αυτοοργανωμένο κίνημα αλληλεγγύης, τόσο στην ίδια την Κωνσταντίνα Κούνεβα όσο και στις συναδέλφισσές της και το συνεχιζόμενο αγώνα τους, ξετυλίχθηκε μέσα στο χρόνο ως μια μεταδεκεμβριανή απάντηση στα αφεντικά, δρώντας πολύμορφα και προς πολλές κατευθύνσεις. Το στοίχημα που παραμένει ζωντανό μπροστά του δεν είναι άλλο από την αδιαμεσολάβητη συλλογικοποίηση των αντιστάσεων, μέχρι τη συνολική καταστροφή της σχέσης της μισθωτής εργασίας, αλλά και όλων των διαχωρισμών που τη στηρίζουν, την αναπαράγουν και τη νομιμοποιούν.

στα μάτια βιτριόλι και σφαίρες στο ψαχνό...

Απόσπασμα από τις μαρτυρίες των γυναικών για τις συνθήκες εργασίας στα αμαξοστάσια της ΕΘΕΛ

Λες και είναι οι κοπέλες σκουπίδια...

“Είναι οι χειρότερες συνθήκες. Είσαι αναγκασμένη να καθαρίζεις 15, 16, 17 λεωφορεία.

[...]

Εγώ καθαρίζα 22 λεωφορεία, τα παλιά λεωφορεία, πριν αποσυρθούν, τα ΙΚΑΡΟΣ. Τα λεωφορεία αυτά θεωρούταν η πιο ιδανική λύση για τους καθαριστές. Γιατί σκουπίζαμε, καθαρίζαμε τις καρέκλες, αν βλέπαμε τσίχλα τη βγάζαμε, κατεβαίναμε και φεύγαμε. Αλλά γινόταν το εξής: δεν είχαν αριθμούς που θα έμπαιναν σε σειρά, αλλά ανακατεμένα. Εμένα μου έδιναν, ας πούμε, 22 λεωφορεία με διάφορες πινακίδες. Για αυτά ήμουν υπεύθυνη.

Έπρεπε λοιπόν να γυρνάω σε ένα αμαξοστάσιο χιλιόμετρα γύρω-γύρω όλο το βράδυ, με την τσάντα, μία σκούπα και έναν κουβά, μες στο ύπαιθρο... Όταν ήταν χειμώνας χιόνιζε και μου έπαιρνε γύρω στο ένα τέταρτο να βρω το επόμενο λεωφορείο. Έπρεπε να πάσω 9 η ώρα δουλειά, και 3 η ώρα να κατέβω στην πύλη που περνούσε ένα υπηρεσιακό, που μας έκανε και χάρη να μας φέρει στην Ομόνοια, από εκεί να πάρω ανταπόκριση με ένα υπηρεσιακό των οδηγών του ΟΤΕ, να με πάνε στα Άνω Λιόσια στο αμαξοστάσιο, από εκεί να πάρω ένα τρίτο υπηρεσιακό το οποίο έφτανε στις 6 το πρωί στο σπίτι μου. Αν δεν το έκανα αυτό, θα έπρεπε να παραμένω μέχρι τις 5.30' το πρωί εκεί, που έρχεται το πρώτο λεωφορείο να πάω Ομόνοια, να κατέβω Βάθης, να πάρω το άλλο για να πάω σπίτι μου.

Και έπρεπε τα 22 λεωφορεία να τα κάνω γρήγορα. Και μπορούσε κάποιο λεωφορείο να είναι στο γκαράζ για επισκευή, ή κάποιο να είναι στο πλυντήριο και να περιμένουμε τον οδηγό, ή να υπήρχαν λεωφορεία έξω που να μην έχουν έρθει, και εγώ να περιμένω με άγχος πότε θα έρθουν. Αυτό συνέβαινε το πρώτο εξάμηνο. Το είχα συνηθίσει όμως. Μέχρι που εμφανίστηκαν τα λεωφορεία που κυκλοφορούν, τα καφέ. Μόλις τα είδα έπαθα πανικό. Γιατί φαινότανε και η παραμικρή κουκκίδα σκόνης. Και κάθε μέρα έπρεπε να τα πλένω με στουπί, πετρέλαιο και λάδι.

[...]

Έπρεπε να καθαρίζουμε όλα τα γύρω γύρω πλαινά, με πολύ δυνατό φάρμακο αυτό. Διότι άνοιγαν τα καπάκια και έκαναν ρυθμίσεις στο συνεργείο, έφευγαν λάδια, βρωμιές, και εγώ έπρεπε να κάνω όλο αυτό, με πετρέλαιο γύρω γύρω όλα τα τζάμια, 15 λεωφορεία.

Λες και είναι οι κοπέλες σκουπίδια...

[...]

Είχαμε λεωφορεία που έκαναν υπηρεσιακό απ' το αεροδρόμιο. Και έπρεπε να περιμένω πότε θα έρθει αυτό κάτω στην πλατεία, έπρεπε να ξέρω ότι 1.45' έρχεται αυτό του αεροδρομίου και πρέπει να καθαριστεί. Να πάρω όλους τους κουβάδες, να το βρω, και να ξαναέβω! Όλο αυτό γινόταν με 50-60 βαθμούς θερμοκρασία που ανέπτυσσε το λεωφορείο το καλοκαίρι. Ή το χειμώνα με βροχή και χιόνια και να μπαίνει βροχή από την πόρτα και να την καθαρίζω. Και όλο αυτό στο ύπαιθρο. Εκεί είναι η χειρότερη δουλειά. Δεν υπάρχει χειρότερη δουλειά. Και από πάνω έχεις και τον κάθε... να σου λέει ότι να είσαι πιο γλυκιά.

[...]

Δεν είχα ρεπό. Δεν έβγαιναν προγράμματα. Αν το έκαναν θα ήταν επειδή κάναμε εμείς παρέμβαση. Μία να αρρώστει, όλες οι γυναίκες θα είχαν υποστεί τη δουλειά αυτή. Οπότε και άρρωστες που ήμασταν, πηγαίναμε για τις υπόλοιπες. Μια φορά είχε λιποθυμήσει μία συνάδελφος, καλέσαμε το 166 να έρθει να την πάρει, και δεν ήθελε να φύγει! Διότι έλεγε "τι θα κάνετε εσείς ρε κορίτσια", είχαν μείνει 10 λεωφορεία. Και είχαμε το εξής: έσβηναν τα φώτα, στις 2.45' έπρεπε να πάμε για το υπηρεσιακό, και έμπαινε ο υπεύθυνος της ΕΘΕΛ με την προϊσταμένη τη δική μας να κάνει έλεγχο αν έχουν καθαριστεί. Έμπαινε με φακό και κοιτάζε. Μία σκόνη τόση δα, και αν τα είχε πάρει μαζί σου, πρόστιμο!

Τότε είχαμε μία πολύ καλή προϊσταμένη που προσπαθούσε να εξισορροπήσει τις καταστάσεις, σε άλλα αμαξοστάσια σε τέτοιες περιπτώσεις τους έκοβαν το μισθό. Στην Ανθούσα στο αμαξοστάσιο δούλεψα από τις πρώτες. Αλλάζαμε ρούχα μέσα στα λεωφορεία, και τότε έμαθα ότι έπιασε φωτιά το λεωφορείο, κάηκαν τα ρούχα, θα καίγονταν και οι γυναίκες! Και δεν είπανε τίποτα. Και πήγαμε εμείς, φέραμε τεχνική υπηρεσία και αναγκάστηκε ο εργολάβος τότε να βάλει ένα κοντέινερ να αλλάζουν οι γυναίκες.

Τα τρένα... Και εκεί το ίδιο πράγμα. Το αμαξοστάσιο που καθαρίζουν οι γυναίκες δεν έχουν ούτε χώρο να αλλάξουν. Καθόμουν σε ένα καφάσι στο διάδρομο του 3ου να πάρω μια ανάσα.

Λες και είναι οι κοπέλες σκουπίδια".

